

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. I. SS. Placidus et Socii martyres a recentioribus alii, alii ab antiquis
martyrologis, ut apparet, ad hunc diem memorati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A morbo correptum assistere de more matutinis Ecclesiae Officiis non potuisse.

ll Paragorius is mihi aliunde ignotus est.

mm Vide superius lit. n.

nn Variant hoc loco apographa : Cisterciense pro propria habet prope; Ursicampanum loco participii condemnans legit condempnatur; omnia tamen habent religatione. Sed forte legendum propria religione seu conscientia, eo nimirum sensu, ut Paragorius, mox ut opus nefarium a se patratum fuit, ipsemet scelus suum agnoverit et condemnarit nihilominus tamen supplicii loco S. Apollinaris opera invisibili constrictus vinculo, immobilis lecto adherere compulsus fuerit : nisi velis, insanum hominem in sui sceleris condemnationem sese ipsum semel iterumque ligasse, ac Pontificis viribus ita invisibili vinculo adhuc

constrictum fuisse, ut nec loco cedere, nec movere se ullatenus posset.

oo Vide Commentarium num. 9.

pp De archidiacono Leubaredo, quem Ms. Ursicampanum Leuburedum vocat, nihil novi.

qq Ita 3 Mss. Consule Comment. num. 44.

rr Hæc ita Martenius habet : At vero Valentina urbs, quem tunc flevit amissum, urbs decora Pontificem destinasse ad superna assiduo nunc gaudet advocatum. Sed minus recte, ut patet.

ss Doxologia hæc, quæ apud Martenium deest, ita a Labbeo et in Mss. Ursicampano et Cisterciensi refertur : Regnante D. N. Jesu Christo, cui est virtus, honor, imperium et potestas cum Patre et Spiritu Sancto in Trinitate perfecta in sæcula sæculorum. Amen.

AUCTORE
COEVO, FOR-
SAN ELADIO.

DE SS. PLACIDO, EUTYCHIO, FLAVIA, DONATO, ALIISQUE MM.

MESSANÆ IN SICILIA

COMMENTARIUS HISTORICUS.

§ I. SS. Placidus et Socii martyres a recentioribus alii, alii ab antiquis martyrologis, ut apparet, ad hunc diem memorati.

SUB ANNUM
DXLI.
S. Placidus
Sociique mar-
tyres marty-
rologis

Sanctum Placidum, Sociosque martyres Martyrologia recentiora iusta ac vetera hodie quidem certatim celebrant; sed ita, ut, eademne, an diversa in illis signetur martyrum classis, ambigi non immerito queat. Annuntiatio recentiorum ut fere fit, passim uberior, et distinctior; contra brevior obscuriorque veterum: pauca ex illis laudasse sufficiat. Quod modo in usu est, Martyrologium Romanum ita habet: Messanæ in Sicilia natalis sanctorum martyrum Placidi monachi, discipuli beati Benedicti abbatis, et fratrum ejus Eutychiei et Victorini, ac Flavie virginis, eorum sororis; item donati, Firmati diaconi, Fausti, aliorumque triginta monachorum; qui a Manucha pirata pro Christi fide necati sunt. Martyrologii Romani emendatoribus prævivere Belinus, Maurolycus, Molanus et Galesinius: ex his Belinus S. Placido titulum discipuli S. Benedicti primus adjecit his verbis: Apud Siciliam natale sanctorum martyrum Placidi monachi, beatissimi Benedicti abbatis discipuli, Euticii: et aliorum triginta. Maurolycus longe proluxior: Messanæ, inquit ille, in freto Siculo sanctorum martyrum Placidi monachi, beati Benedicti abbatis discipuli, Eutychiei, Victorini, et Flavie, eorum germanæ, Donati, Fausti, Firmati, et aliorum triginta monachorum, qui a Manucha pirata, quem Abdala, barbarus Hispaniæ rex, miserat, cruciati et perempti sunt; a Gordiano autem socio, qui pavidus secesserat, in ipso urbis litore sepulti, juxta ædem S. Joannis Baptistæ, ubi erat Sanctorum oratorium; passi sunt anno Salutis quingentesimo quadragésimo primo; ipse autem Placidus, septennis a patre Tertullo traditus Benedicto, agens autem annum vigesimum sextum, martyrium

passus est; Gordianus autem eorum Passionem scripsit.

2 Fontem, ex quo sua Maurolycus hausit, postrema ejus, quæ de Gordiano, S. Placidi comite, est, periodus abunde declarat; sed lultulentum illum esse, ac Gordiano falso adscribi, manifestum fiet, cum de S. Placidi Actis agetur. Molanum interim audiamus: Apud Siciliam, inquit, natalis sanctorum martyrum Placidi, monachi beatissimi Benedicti abbatis, Eutychiei et aliorum triginta: quæ quidem Usuardina sunt; sed Placidum S. Benedicti discipulum fuisse, Molani additamentum est, alio propterea caractere expressum, et ex iisdem S. Placidi Actis, a Molano in sua ad S. Placidum Annotatione laudatis haustum. Galesinius vero tum ex iisdem S. Placidi Actis, tum e Siculorum de S. Placidi martyrio Epistola, sed sublestæ pariter fidei, ita scribit: Messanæ in Sicilia, sanctorum martyrum Placidi monachi, Euthichii, Victorini, Flavie sororis, Fausti, Firmati et aliorum triginta. Ii a Manucha pirata, quem barbarus Hispaniæ rex miserat, graviter pro Christi fide exeruciati, demum necem constanti animo obierunt. Hiscæ plures e recentioribus martyrologis non addo, indicasse contentus, unde, quæ in hodierno Romano Martyrologio legitur derivata fuerit SS. Placidi et Sociorum annuntiatio, in qua S. Placidi palæstra, monachus, Fratres et Soror, et Sociorum denique numerus discrete accurateque exprimuntur. Non ita Martyrologia antiquiora loquuntur; ab Hieronymianis initium capio.

3 Codex Epternacensis, initio sæculi VIII exaratus, ita habet: In Sicilia natalis Euticii et aliorum VIII. et alibi Barici, Victorini. Lucensis apud Florentinum: In Sicilia Placiti, Eutici, et aliorum xxx. et alibi Barici. Victorini. Fausti. Pelagi. Corbeiensis apud Dacherium tom. IV Spicul.

E

J. B.

F

tum antiquis
notissimi;

AUCTORE
J. B.

Spicil. primæ editionis pag. 676 : In Sicilia Placiti, Eutici, et aliorum xxx. Et alibi Victorini, Fausti, Pelagii. *Inter Codices Hieronymianos contractos apud nos tom. VII Julii Richenoviensis* : In Sicilia Euticii et aliorum octo, et alibi Placidi, Baricii. *Augustanus monasterii S. Udalrici* : Placidi, Valentiniani, Apollinaris, Eutici, Victorini. *Autissiodori Fausti, Pelagii, Firmati, Flavianæ virginis. Labbeanus* : Placiti, Valeri, Apollinaris, Eutici, Victorini. *Ants. Fausti, Pelagi, Firmati, Flavianæ virginis. Corbeiensis brevior* : In Sicilia Placenti et Placiti, Eutici et aliorum triginta. *Inter codices nostros Hieronymianos Mss. Vallicellanus* : Apud Siciliam natalium sanctorum martyrum Placidi et Eutici et aliorum triginta. *Consonat huic Barberinianus; sed Casinensis, qui Placidum in Sicilia collocat, Victorinum, Faustum et alios triginta alibi signat. Ad Hieronymianorum classem reduci etiam possunt Gellonense, anno 804, ut censet Dachorius tom. XIII Spicilegii pag. 12 in Præfatione, conscriptum, et Morbacense apud Martene tom. III Anecdotorum col. 1563 editum, et sæculo IX haud multum profecto, ut ait, exaratum; quorum illud ita habet* : Placiti, Valentia Apollinaris, Eutici, Victorini. *Autissiodoro Fausti, Pelagii, Firmati, Flavianæ virginis. Hoc vero* : Placidi, Valentini, Fausti.

sed num S.
Placidum
S. Benedicti
discipulum

4 Porro tot codices Hieronymianos haud frustra hic a me fuisse in medium adductos, paulo infra apparebit : ingens sane illorum varietas et dissonantia, plerisque eorum a nativa sinceritate descivisse, indubitatum facit : nolim tamen hanc labem universis aspergere ; siquidem puri videntur Corbeiensis Achervi, Lucensis Florentinii et Blumanius apud eundem Florentinum jam inde ab anno 772 exaratus, atque hoc solo a Lucensi discrepans, quo pro Eutici habeat Euti. Ita existimo, tum quod inter hos (litterularum enim aliquot discrimen non moror) apprine conveniat ; tum quod Ado et Usuardus, quibus Martyrologium, S. Hieronymo vulgo adscriptum præluxit, S. Placidum ejusque Socios iisdem fere verbis Fastis suis inseruerint. Sic Ado : Apud Siciliam, natalis sanctorum Placidi, Eutychii et aliorum triginta. *Usuardus* : Apud Siciliam natalis sanctorum martyrum Placidi, Euticii et aliorum triginta. *Id etiam tribus illis Hieronymianis apographis peculiare est, ut ad hodiernum Martyrologium Romanum, aliosque Fastos sacros recentiores, num. 1 et 2 laudatos, præ ceteris accedant proprius. Dispiciamus modo, num Hieronymiana apographa, Ado, Usuardus, eandem hodie martyrum classem memorent, quam Martyrologium Romanum, an diversam : Bedam enim et Florum accessionibus expurgatos, et Wandelbertum prætereo, quod nec hoc nec alio quovis die Martyrum nostrorum mentionem fecerint : Notkerus Adoni et Usuardo consonat; de Rabano agitur infra.*

tam recentiores, quam antiqui hodie annuntiant,

5 Florentinus in suis ad hunc diem Annotatis, inter apographa sua Hieronymiana, S. Placidi Historiam et Romanum Martyrologium partim convenire, partim disconvenire, animadvertens, primum quidem hac in re vacillare videtur; at tandem, eandem utroque Martyrum classem indicari, suosque codices, nominibus aliquot Martyrum mutilatos, ex illis supplendos corrigendosque existimat. Movit Florentinum maxime tum Romani Martyrologii emendati auctoritas, in quo præter Placidum, Eutychium et Socios triginta, Victorinus, Flavia, Firmatus, Donatus et Faustus, in Hieronymianis apographis desiderati, signatis nominibus expressi le-

guntur; tum Sixti V, Romani Pontificis, Bulla, qua eorum festum die v Octobris, nuperam vero inventionem atque translationem pridie Nonas Augusti celebrari permisit. Nihilominus Castellanus contrarium decernit. Nemo miretur, inquit in Præfatione ad primum Martyrologii Romani bimestre num. 5, de Rabani Martyrologio loquens, Martyrologium illud, utpote monachi Benedictini Opus, festorum S. Benedicti et S. Scholasticæ meminisse : sed nec admirationem cuiquam moveat, non legi illic S. Maurum, legi autem S. Placidum sine monachi titulo; cum nemo ad id usque tempus, quo scriptum est, pro binis illis Sanctis monachos, de quibus Gregorius in Dialogis, tentasset obtrudere. Ita ad diem v Octobris Rabanus, verosimiliter circa annum 845, apud Canisium tom. VI Antiquarum Lectionum scripsit : In Sicilia natale Eutici et aliorum triginta. Præterit igitur Placidum Rabanus : Castellanus tamen, quid de S. Placido, ab antiquis martyrologis memorato, sentiat, manifeste prodit.

6 In eandem sententiam Sollierius ivit : Hoc certe indubitatum videtur, inquit in Observatione ad Usuardum die v Octobris, nullum antiquorum martyrologorum, dum Placidum, Eutychium et Socios anonymos memorant, vel per umbram cogitasse monachos ipsos, nedum Benedictinos fuisse, quod profecto, qui monachi et ipsi erant, insinuare non neglexissent, ut passim faciunt; nimirum Ado, Usuardus, Notkerus, Rabanus, Benedictini instituti monachi. Recentius Parisiensis ecclesiæ Martyrologium hodie SS. Placidum, Eutychium aliosque triginta in Sicilia memorat, adjectis in margine hisce particulis : Juxta quosdam anno DXLI, quibus non annus modo, quo martyrium subivisse cum Sociis S. Placidus dicitur, sed quinam etiam sint isti Siciliae martyres vocari videtur in dubium. Ut sit, non pauca sunt, quæ me in Castellani et Sollierii sententiam abire compellunt, ac affirmare, martyres alios ab Hieronymianis, Adonianis, Usuardinis aliisque vetustioribus Martyrologiis hodie memorari, alios vero a Martyrologio Romano recentiori. Ac primo quidem, quod ad Martyrologia Hieronymiana attinet, licet in iis passim tantum nomen, locus et dies passionis, omissis martyrum qualitatibus, ceterisque adjunctis, exprimantur; tamen passim non nisi antiquiores Ecclesiæ martyres in iisdem memorari consuevere, ut Ruinartius in sua de S. Placido Apologia § IV non distitet, atque adeo S. Placidus, in illis memoratus, cum S. Placido, S. Benedicti discipulo, de quo in suis Dialogis Gregorius Magnus, a recentioribus facile confundi potuit, ob non minimam, quæ inter Hieronymiana aliaque Martyrologia et Placidi, S. Benedicti discipuli, historiam intercedit, consonantiam.

7 At, inquit Ruinartius loco citato, difficultas illa morari neminem debet : etsi enim Martyrologia Hieronymiana passim antiquiores Ecclesiæ Sanctos memorent, hinc tamen S. Placidum ejusque Socios in illis memoratos antiquioribus Sanctis annumerandos pariter esse, confici nequaquam potest : quippe in quibus etiam recentiorum Sanctorum, et S. Benedicto posteriorum nomina non raro legantur, etiam subinde in ipsa fronte laterculorum; quod sane eruditissimo viro dandum est. Lucas Dachorius tom. IV Spicilegii Martyrologium Hieronymianum exhibet, in quo festorum annuntiationes non paucas, temporum lapsu Fastis Hieronymianis adjunctas, diverso caractere distinxit, et in fronte quidem laterculorum

D

inter auctores
controvertitur :

E

F

alius ab hoc :
quidquid
Ruinartius

A *lorum festum Purificationis beatæ Mariæ ad diem 2 Februarii; et Omnium Sanctorum Kalendis Novembris. Mirum tamen, non venisse illi in mentem, ut ad diem 5 Octobris S. Placidi annuntiationem simili modo distingueret, quod ad diem 21 Martii in S. Benedicto facere non neglexerat. Eadem cura Florentinum tenuit in edito a se, notisque illustrato S. Hieronymi Martyrologio. Multi illic quoque Sancti, recentius adjecti, ac propterea diverso a reliquis pariter caractere distincti, maxime in calce laterculorum, occurrunt; frontem autem occupant S. Austreberta ad diem 40 Februarii; SS. Vuando, Asbertus, et Vualframmus ad 31 Martii; S. Chilbertus ad 19 Aprilis; S. Ceratus ad 7 Junii; S. Vandregiselus ad 22 Julii; S. Audenus ad 24 Augusti; S. Leodegarius ad 2 Octobris; SS. Genesius et Hilarius denique Kalendis Novembris.*

in contrarium
dicat,

B *8 Quod igitur Ruinarius ait, codicibus Hieronymianis recentiores subinde Sanctos, etiam in fronte reliquorum, adjectos fuisse, nemo jure in dubium vocet: verum prius alterum eximi mihi scrupulum velim, quam ab opinione de Placidi in Hieronymianis apographis memorati a Placido Benedictino diversitate discedam. Si Sanctos Martyrologio Hieronymiano Dacherii adjectos, et diverso caractere notatos inspicio, viz. uno excepto, omnes in calce laterculorum notatos invenio; quod si festa Purificationis et omnium Sanctorum primo loco in illo compareant, facere id potuit tum transcribens in Beatissimam Virginem veneratio, tum festi alterius solemnitas ac celebritas singularis. Contra S. Placidi nomen in laterculi capite notatum invenio: neque id in uno dumtaxat Dacheriano exemplari advertere licet, verum etiam in codicibus Hieronymianis ceteris viz. non omnibus, quos vel monachi Benedictini, vel alii quicumque transcriperunt. Primo loco occurrit in Epternacensi Eutichius, S. Placidi socius, primo Placidus in Lucensi apud Florentinum, primo in Blumano apud eundem, in Augustano, Labbeano, Corbeinsi breviori apud nos tom. VII Junii, in Morbacensi, altero Corbeinsi, et Turonensi apud Martene tomo III Anecdotorum. Accedunt Casinense, Barberinianum S. Cyriaci, Vallicellanum, Trevirense S. Martini, Coloniense S. Mariæ ad Gradus, Romano-Gallicum Lucæ Dacherii, quorum habemus apographa.*

C *His adde Gellonense apud Dacherium tomo XIII Anecdotorum. Unus Richenoviensis e tot Hieronymianis codicibus, aut eo accedentibus, jam citatus, secundo loco S. Placidum collocat; sic tamen, ut Eutichium S. Placidi socium primo loco annuntiet, ut num. 3 videre est.*

in antiquis

D *9 Porro ex utroque hoc capite conjunctim sumpto, quod nimirum Placidus in codicibus Hieronymianis memoratus, locum non modo in illis pene omnibus, sed etiam primum constanter obtineat, non levis mihi suspicio incidit, ad primigenium eorum textum S. Placidum pertinere, quandoquidem in iis Sanctis, qui primario Hieronymianorum codicum textui subinde accesserunt, alterutrum desiderari solet, ut aut primo loco non ponantur aut saltem non constanter. Exemplo sint tum Sancti num. 7 relati et apud Florentinum in fronte laterculorum positi, tum ipse S. Benedictus; quorum illi in exemplaribus Epternacensi et Corbeinsi Dacherii apud Florentinum, atisque a Sollerio tomo VII Junii editis, aut omnino reticentur, aut passim medio vel loco postremo ponuntur: S. Benedictus vero, quamquam in non paucis primo loco occurrat, postremo Tomus Octobris III.*

tamen in Epternacensi velutissimo, in Richenoviensi, Augustano, Labbeano, Corbeinsi breviori, Corbeinsi et Gellonensi Dacherii, uti et antiquissimo Hieronymiano a mille et amplius annis compacto, et Morbacensi apud Martene tomo III Anecdotorum a col. 1547. Tum vero, quis ceteroquin credat, Hieronymianorum codicum interpolatores Placido Benedictino, quotquot illius meminerunt, pene singulos id honoris habuisse, ut ejus nomen non primo loco signare velut sibi nefas duzerint, nec tantumdem S. Benedicto, sanctitate rebusque gestis Discipulo suo non minus celebri, ex visdem multis tribuere voluisse? Num forte in his ultimo loco legitur S. Benedictus, eo quod omnium, quos diei 31 mensis Martii laterculus complectitur, fuerit ætate postremus? Contra vero S. Placidus, Benedicti discipulus, primo in illis loco constanter occurrit, quod ceterorum, qui die 5 Octobris in Hieronymianis exemplaribus signantur, ætatem prævererit? Atqui hoc Placido paulo saltem antiquior S. Apollinaris, Valentini ad Rhodanum episcopus, qui anno 517 concilio Epaonensis subscripsit; antiquiores forte integro sæculo Firmatus et Flaviana seu Flavia; ac multo denique forte antiquiores Pelagius ac Baricus, qui ad hunc diem quoque Hieronymianis codicibus inscribuntur.

ACTORE
J. B.

E *10 Subit etiam animum admiratio, si, quem hodie Hieronymiana apographa Placidum referunt, S. Benedicti discipulus fuerit, ne unum quidem ex iis omnibus esse, quod Messanæ determinate meminerit. Certe S. Benedictum Casini annuntiant apud Sollerium apographa Rhodiense, Richenoviense, et Reginae Sueciæ: ut adeo vaga S. Placidi in Sicilia annuntiatio, quæ per universos, quos quidem viderim, Hieronymianos codices manat, ex determinatæ palæstræ inscitia, hæc vero ex Sancti in illis memorati antiquitate potius, quam aliunde profecta videatur. Quid quod ipsa Hieronymianorum codicum verba, quibus hodie Placidum suum, illiusque Socios referunt, alium illum esse a Placido, S. Benedicti discipulo, abunde declarent? Si Pseudo-Gordiano credimus, socios martyrii Placidus Benedictinus habuit Eutichium, Victorinum, Flaviam, Faustum, Firmatum, Donatum, monachos denique triginta anonymos. At citati jam sæpe codices Placido, præter Socios triginta anonymos, unum dumtaxat adjiciunt, puta, ple-*

Hieronymia-
nis apogra-
phis

F

rumque Eutichium; Donati ne unus quidem meminit; imo reliquos passim alibi signant: unde vero fit admodum simile, Actorum S. Placidi Benedictini inventorem, sparsa hinc inde hoc die per Hieronymianos codices martyrum nomina corrasisse, et pro arbitrio Placidi sui Hospitibus, una cum illo passis, affinxisse, servato triginta anonymorum martyrum numero: ut adeo opus non sit, codices illos, qui Placidum una cum Eutichio et triginta socios hodie memorant, multos dicere, et duplicem Victorinum et Faustum, duplicem item Firmatum et Flaviam seu Flaviam distinguere, quod in suis ad hunc diem Annotationibus Florentinus facit.

11 *Haud equidem inficior, Hieronymianos*

designari

codices describentium seu oscitantia seu inscitia multis locis insigniter depravatos; verum quo minus in hoc loco, saltem iis, quos num. 4 laudavi, id accidisse existimem, ibidem dixi. Quod si in aliis non dubia forte depravationis argumenta occurrant, vel hinc suspicor, Placidum ejusque Socios, in illis memoratos, ad antiquos, minusque notos Ecclesiæ Sanctos pertinere: quippe in quibus

AUCTORES
J. B.

non raro, quam in ætate recentioribus, ac fama passim gestisque rebus notioribus, proclivior est ad errores via. Suspicionem meam apographum Epternacense confirmat. Scriptum id fuit sub sæculi VIII initium a Laurentio quodam, Epternacensi monacho, Benedictini instituti alumno; in usu vero habuit S. Willibrordus (quem suum facere non dubitant Benedictini) ut in Præfatione generali in Vitas Sanctorum cap. 4, § 4 Bollandus probat. Florebat etiam tum S. Placidi Messanense cænobium, sub finem sæculi IX a Saracenis tertio deletum: atque adeo scriptum illud fuit eo temporis tractu, quo S. Placidi, Ordinis Benedictini proto-martyris nomen, saltem apud instituti sui cænobitas, longe lateque increbuisse necesse est. Sic tamen habet: In Sicilia natalis Eutici et aliorum octo. Et alibi Barici, Victorini. Mutilum sane hic est Epternacense apographum, et vitiosum exemplar Laurentius præ manibus habuit; sed, si Messanensium Martyrum isthic mentio fieret, nonne supinæ vel ignorantæ vel negligentæ arguendus erit tum Laurentius, qui S. Placidum silentio præterierit, Eutichio socios tantum octo tribuerit, Victorinum a Sociis dicentem, Baricogue, ad Messanenses Martyres nihil facienti, conjunxerit; tum ipse S. Willibrordus, qui errores tam multiples atque palpabiles vel non norit, vel cognitis emendationem nullam adhibuerit? Malim opinari, neutrum, cum ista scriberet vel legeret, quidquam de S. Placido, S. Benedicti discipulo, cogitasse, sed Eutichium ejusque socios pro antiquis, et parum sibi cognitis Sanctis habuisse. De Martyrologii Hieronymiani apographis hactenus. Sed prius audiendus est Ruinartus, qui Placidum Hieronymianis codicibus temporis lapsu superadditum a monachis in sua Apologia contendit, quam de ceteris vetustioribus martyrologis sermonem faciamus.

videtur.

12 Antiqua Martyrologia duplicis generis statuit, ut alia in ecclesiarum secularium, alia in monasteriorum usum conscripta sint: illa primorum fere martyrum nomina complectuntur; ut in Romano Parvo, a Rosweydo edito, videre est: hæc a monachis illorum Sanctorum nominibus passim aucta sunt, in quorum ipsi communionem gloriæ et societatem veniunt. Porro cum in his passim S. Placidi nomen appareat, desideretur vero in multis ecclesiarum secularium Martyrologiis; argumento id esse potest, Hieronymianis codicibus, qui Benedictinis in usu fuere, ab iisdem S. Placidi nomen fuisse adjectum, quod unus ex illis Sanctis esset, quos perenni saltem mandari memoriæ sua speciatim intererat. Ita fere Ruinartus, etsi sublimide; qui quidem recte dissereret, si id Romana, aliæque sæculares ecclesiæ sibi propositum habuissent, ut omnium et singulorum primorum martyrum suis Fastis memoriam consignarent, nec e Sanctis, quos singulæ sibi potissimum honorandos censuerunt, delectum ullum habuissent; Martyrologia vero cænobitica, plurima primorum Ecclesiæ martyrum nomina non retinuerunt. At longe aliter sese res habet: Martyrologia cænobitica Sanctos, ad Ordinem monasticum peculiariter spectantes, plerumque post antiquiores Ecclesiæ martyres collocant sub finem laterculorum, ut illa inspicienti manifestum evadit. Hinc igitur S. Placidum, qui non in uno alterove dumtaxat, sed in plerisque, ut supra vidimus, Hieronymianis codicibus laterculorum frontem constanter occupat, primorum Ecclesiæ martyrum numero expungendum esse, effici nequaquam potest. Martyrologia vero ecclesiarum secularium singu-

lorum primorum Ecclesiæ martyrum nomina non recensuisse, vel ipse Ruinartus ostendit, cum ait, in veteri Martyrologio Romano, a Rosweydo edito, quod in exemplum adducit, nec hoc, nec ullo alio die memoriam signari S. Agathæ, S. Lucie, S. Eupli, aliorumque Siciliæ Sanctorum, licet maxime celebrium. Frustra sit, qui ea de causa Siculos illos Sanctos primum martyrum numero expungat; frustra, qui S. Placidum. Nunc de Adone et Usuardo potissimum.

13 Benedictini pariter hi instituti fuere, et ante tertium Placidiani monasterii per Saracenos ex-cidium suas de Sanctis lucubrations adornarunt: vidit uterque Hieronymianum Martyrologium; hoc in subsidium conscripti a se Martyrologii sese adhibuisse ipse Usuardus fatetur in Prologo: hoc Ado laudat expressis verbis ad diem 24 Februarii. Verba, quibus uterque S. Placidum ad diem 5 Octobris memorat, dedimus num. 4; quærimus, num Placidum Benedictinum, an alterum? Adonis verba describit Usuardus, nec dubium, quin eundem uterque designet: videamus itaque, quem hic Ado intelligat. Adonem ipsum, præluxisse sibi bina potissimum Martyrologia, alterum Bedæ, a Floro auctum, alterum ab urbe Roma Aquileiam missum, seu Romanum Parvum, ut in Præfatione ad Usuardum cap. 2, art. 2 Solle-rius probat, in suo ad lectorem Prologo testem habemus: præ manibus quoque habuisse Martyrologium Hieronymianum, ex paulo ante dictis evincitur. At cum nec in Martyrologio Bedæ, a Floro aucto, nec in Romano Parvo S. Placidi mentio fiat, Ado autem iisdem pene verbis, quibus codices Hieronymiani Lucensis, Blumianus, et Dacherianus num. 3 et 4 citati, utatur; e simili Hieronymiano apographo in Martyrologium suum ab Adone transcriptum fuisse S. Placidum, verosimillimum apparet. Porro Placidus, in illis memoratus, S. Benedicti discipulus, ut supra ostendimus, non fuit; nec proin etiam is, cujus Ado et Usuardus meminerunt. Verum quid hic senserit Ado, ex ipsomet, quoad fieri poterit, non aliunde, eruamus.

14 Quid lucubratione sua præstandum Ado suscepit, docent hæc Prologi verba: Deinde collecti undecumque passionum codices animum in tantum suscitaverunt, ut non solum præteritas (in Martyrologio Bedæ, a Floro aucto) dierum festivitates, verum et aliorum, qui per totum annum ibi notatim positi erant, latius et paulo apertius describerem. Reete habet: una ex omissis in Bedæ Martyrologio, a Floro aucto, S. Placidi festivitas est; exspecto igitur, ut Ado, si quid de S. Placido sive ex collectis passionum codicibus, sive aliunde novit (novisse autem debuit, si de Placido Benedictino agat) paulo id latius, apertiusque declaret. At ecce, dum Placidi Benedictini historiam cum Adoniana annuntiatione comparare aggredior, non modo non latiore apertioreque, sed mancam mutilamque invenio: comparent illic Placidus et Eutychius, comparent alii triginta, monachi nempe, si ita lubet, quos in vitæ societatem adsciverat Placidus; sed ubi Victorinus et Flavia, ejus germani? ubi Firmatus et Faustus? ubi palæstræ locus Messana? Scio Adonem, passiones Sanctorum paulo longiores, maxime circa finem laterculorum Martyrologio suo inseruisse; at mutilam ado, vel in fronte laterculi, si de S. Benedicti Discipulo, et Ordinis sui Proto-martyre egisset, annuntiationem daturum fuisse non veor; maxime cum videam, Adoni in supplendis tum Sanctorum nominibus,

tum

A tum passionum locis, quæ in prælucentibus sibi Martyrologiis desiderabantur, diligentiam non defuisse: Adonem cum Romano Parvo comparanti id manifestum fuit, ut ad diem 28 Januarii, ubi Leucio et Thyrso, a Romano memoratis, Gallinicum; ad diem 7 Martii, ubi Perpetuæ et Felicitati, Revocatum, Saturninum et Secundulum; ad diem 26 Martii, ubi Theodoro Irenæum, Serapionem et Ammonium superaddit, quod et alibi non raro fecit. S. Lucianum ad diem Junii 7, S. Basilium ad diem 14 Junii, SS. Germanum, Theophilum aliosque ad diem 3 Novembris in Cappadocia Romanum parvum annuntiat: Addit Ado: Apud Cæsaream Cappadociae. Illud S. Januarium ad diem 11 Julii in Armenia Minore collocat; hic addit: Civitate Nicopoli: Christianam virginem illud ad diem 14 ejusdem mensis circa lacum Vulsinum in Italia; addit Ado: In Tyro, quæ est circa lacum Vulsinum. Item S. Theodotam cum tribus filiis in Bithynia ad diem 2 Augusti; addit Ado: Urbe Nicæa.

et Usuardo, qui Adonem secutus est,

B 15 Hieronymiani Martyrologii, Bedæ, Florimo et Adonis vestigia Usuardus pressit, sed ita, ut, quæ in illis deerant, vel perperam relata erant, addere et emendare curavit: At si quid, inquit in Prologo, præter quod ab illis accepi, in hoc Opere actum vel mutatum est, sagaci a me indagine id perquisitum agnosci poterit: cuius rei specimina aliquot juxta proferre in medium. Ad diem 24 Januarii apud Rosceydam Ado S. Babylæ sine sociis meminit: addit tres parvulos cum eo passos Usuardus, Urbanum, Prilidanum, Epolonum. Ad diem sequentem S. Præjectum sine socio memorat Ado; S. Amarinum Præjecto, uti et ad diem 24 Maii S. Felicem quatuor aliis ab Adone memoratis Usuardus adjunxit. Idem ad diem 27 Julii S. Hermolao SS. Hermempum et Hermogratem adjecit, quod Ado non fecit. Quemadmodum igitur alios Ado, ita Adonem Usuardus, Sanctorum nominibus, si quæ forte ex eadem Sanctorum classe desiderabantur, nominatim expressis augere studuit. Unde colligere fas est, idem facturum fuisse quoad S. Placidi Socios; nec Victorinum, Flaviam, Firmatum et Faustum silentio præteriturum, si illum S. Benedicti discipulum existimasset.

auritque,

C 16 Non aliena dumtaxat, sed propria etiam scripta, adjectis Sanctorum nominibus, auxit Usuardus, is Usuardi Pratensis editori credimus: nam, ut quidem si refert in Observatione ad diem 23 Augusti, Usuardus Claudio duos tantummodo passionis comites, Austerium et Neonem, quod ante illum Florus quoque fecerat, primo adscripsit, quod tantum in Dervensi codice, in Bibliotheca regia Lutetiæ servato, signantur. At Usuardus, consultis Actis ipsorum Proconsularibus, Asterio et Neoni socias præterea binas, Dominam et Theonillam, deinde in codice Pratensi adjecit. Quid igitur causæ afferemus, cur recensendis hoc die S. Placidi Sociis parem diligentiam non adhibuerit, et quatuor saltem S. Placidi Socios reliquerit omnino indictos, nisi quod Placidus, quem memorat, a Placido Benedictino diversus sit, nec plures illius socios, quam quos retulit, haberit Usuardus exploratos? Similiter quærenti, cur Messanam, S. Placidi Benedictini palæstram, non expresserit Usuardus, respondere posse mihi videor, quia alterius Placidi, quam Benedictini mentionem facit, cujus palæstram non habuit Usuardus accuratius exploratam, qui utique Messanam S. Placidi Benedictini palæstram nec ignorasset, nec exprimere neglexisset,

si hujus meminisset; ad eum fere modum, quo laudatus Usuardi Pratensis editor quærenti, cur Usuardus ad diem 17 Junii de S. Gundulfo tantum scribat: In territorio Bituricensi, S. Gundulli episcopi, nec, quam sedem occupavit, edicat, affirmative respondet, id exploratum non fuisse Usuardo, qui sedem appellare non omisisset, si nota ipsi fuisset.

AUCTORE J. B.

17 Sane nec Ado, nec Usuardus, cum ad 20 Novembris SS. Ampeli et Gaii meminissent, Messanam, eorum Palæstram, omiserunt: Usuardus vero Sanctorum positiones, in Adone desideratas, sua non raro supplevit industria; sic ad 6 Januarii S. Macram, sine loco ab Adone memoratam, territorio Remensi; sic ad 15 ejusdem mensis S. Macarium Ægypto; sic ad 18 Martii S. Gertrudem Nivigellæ monasterio Usuardus assignat; nec desunt hujusmodi plura. At, inquiet nonnemo, non eam sibi legem, inviolate servandam; Ado et Usuardus indixerunt, ut singulorum Sanctorum positionem perpetuo et determinate referrent: proin fieri potuisse; ut S. Placidi palæstræ, etsi probe sibi cognitæ, determinate non meminissent. Sed esto, legem illam haud sibi indixerint: faciunt equidem id passim, idemque hic facturos fuisse, si Placidi sui palæstram novissent, haud gratis præsumi potest. Ut Messanam, itæ Victorinum, Flaviam, Firmatum, Faustum, Donatum silent, non facile, si novissent, omittebant; utraque omissio ex eodem fonte profecta videtur. Porro nec eam sibi legem ceteros martyrologos indixisse, ne alter alteri quidpiam adderet, ex dictis liquet. Qui ergo contigit, ut ne unus quidem ex illis Victorini aliorumque, de quibus proxime, mentionem fecerit? Qua animi distractione abreptus Rabanus, Fuldensis sæculo IX monachus, et eruditione insignis, præteritis non modo illis, sed ipso etiam S. Placidi, scripsit; In Sicilia natale Eutici et aliorum triginta? Nisi forte hic mendum cubet; at vitiosum codicem, Epternacensi ex parte consonum, secutum hic esse Rabanum, magis suspicor.

uti et de Rabano

18 Accedit, nullum e veteribus martyrologis esse, qui S. Placidum, de quo quidem agunt hoc die, seu abbatem, seu monachum, seu S. Benedicti discipulum dixerit; nullum, qui Placidum et Eutichium fratres nominarit, aut utcumque indicarit; quod tamen Adoni et Usuardo, si non perpetuum, certe familiare est admodum. Horum omnium exempla utrumque martyrologium vel insipienti obviam sunt. Hoc ipso die SS. Firmatum et Flavianam Autissiodorenses, fuisse germanos, non siluit Usuardus. At, inquit Ruinartius, S. Placidum Usuardus martyrem dixit, et proin ad illius laudem satis, secundum S. Ambrosii de S. Agnete effatum: Appellabo martyrem, prædicavi satis. Audio: verum unde Ruinartio liquet, Usuardum S. Placido nec abbatis, nec monachi, nec discipuli S. Benedicti titulum propterea adicere voluisse, quod martyrem dixerat? Martyres dixit Usuardus Liberatum ad diem 17 Augusti, Anastasium ad diem 22 Januarii, Sinerum ad diem 23 Februarii, Paulum et Isidorum ad diem 27 Aprilis, Hilarinum ad diem 16 Julii, et alios alibi; sed ita, ut Liberatum præterea abbatem, reliquos vero monachos fuisse, luculente expresserit. Diets forte alius, non alium tunc temporis notum fuisse præter Placidum, S. Benedicti discipulum, ac proin supervacaneum antiquis martyrologis visum fuisse ullam notam adicere, qua Placidus Benedictinus ab alio distingueretur: ita enim Sollerio, quærenti cur Usuardus

dicendum

F

AUCTORE
J. B.

Usuardus ad diem 15 Januarii S. Macharium S. Antonii discipulum nominavit, nec tamen Maurum Andegavensem S. Benedicti discipulum dixerit, fere respondet Usuardi Pratensis editor; sed æque de Usuardi mente divinat: nam Usuardus præter Attalum et Droctoveum abbates, quorum alter S. Columbani, alter S. Germani discipulus fuerat, nullum norat; utrumque tamen hac nota distinguit; nec id supervacaneum credidit.

nobis apparet.

19 Denique ante sæculum XII, quo ineunte S. Placidi Vitam ac Passionem in Occidentem Constantinopoli allatam ferunt, nemini videtur unquam venisse in mentem, ut memoratum hodie in antiquis Martyrologiis Placidum S. Benedicti discipulum fuisse, affirmaret: nam qui illam monachorum Casinensium rogatu e Græca Latinam fecisse dicitur et expoluisse, Stephanus Aniciensis, laborem suum Casinensibus nuncupans, ad hunc modum loquitur: Nec in nos aliquis vel nimis diligens, vel minus cautus devolvere velit calumniam, quasi senescenti mundo novum Martyrem inducamus. Timet itaque, ne non modo antiqui Martyris novam historiam, sed etiam ne novum Martyrem introduxisse videatur: at serione ab hujusmodi calumnia sibi timere Stephanus potuit, quam profligare nullo negotio poterat, si Martyrologia Hieronymiana, Adoniana, et maxime Usuardina, longe lateque tum temporis pervulgata, Placidum Benedictinum memorare putabantur? Serio tamen locutum fuisse, illius conatus prodit, quo hanc a se calumniam depellere statuit: Cum, inquit, authenticus sit Martyr iste, non rudis, nec novitius, sed antiquus; quod ne gratis dixisse videatur, mox ita prosequitur: Teste Orientali ecclesia, quæ triumphos illius per Gordianum monachum expressos in Græco venerata est ab antiquo, et Justiniano imperatore testante, qui per Sacram imperii, Vigilio Papæ directam, canonizari fecit sancti hujus Martyris Passionem. Sed quorsum attinebat ad Græcorum, et quidem, ut suo loco dicitur, sublestæ fidei monumenta lectorem remittere, quorsum de Latinorum incuria et silentio coram ipsis Casinensibus tantopere conqueri, si inter Latinos seu Occidentales Placidiani saltem martyrii testes tam luculentos habebat?

C § II. Placidus, discipulus S. Benedicti, vere exstitit, cultusque fuit ante sæculum XII, quo ejus Acta primum in lucem protracta fuerunt.

S. Placidum
S. Benedicti
discipulum

Miraris fortasse, lector, dum quæri hic audis, exstititne unquam in rerum natura S. Placidus, Benedicti discipulus; verum mirari id desinet, ubi criticos nonnullos eo severitatis esse proVectos, animadvertetis, ut illum ne hominem quidem, nedum sanctum aut martyrem fuisse, existiment: ita Basnagius censet lib. XXI Hist. Eccles. cap. 4, num. 4, tum quod, ut ait, evidens sit, a sæculo sexto ad duodecimum usque SS. Placidi et Sociorum nomina et martyrium nemini nota fuisse, tum quod Actorum multiplices et supini errores facile arguant, non alium illis fuisse parentem, quam ineptum sæculi XII fabu-

latores qui figmento suo conciliandæ auctoritatis ergo Gordiani, qui e S. Placidi Sociis fuerit, nomen affinxit. Sed neutra ratio Basnagium juvat; primum enim, ne nomen quidem S. Placidi a sæculo sexto ad duodecimum usque innotuisse cuipiam, perinde falso ac inconsulte affirmat: nam Leo Marsicanus, sæculi XI scriptor, Placidum novit, cum de illo lib. I, cap. 4 Casinensis Historiæ ita scripserit: Post hæc a pastoribus repertus (S. Benedictus), et demum a pluribus agnitus, a Romanæ quoque urbis nobilibus frequentatus, duodennum ab Æquitio Maurum, a Tertullo vero patritio Placidum, adhuc puerulum, monastica disciplina instituendos accepit. Quin et Placidi sanctitatem et ad Sæculos missionem idem auctor non ignoravit; nam eodem capite hæc præterea habet: Beatum etiam Placidum discipulum suum vir Domini Benedictus tunc ad Siciliam misit. Opus suum Leo Oderisio abbati Casinensi nuncupavit, anno 1105 e vivis erepto ex Camilli Peregrinii calculo, seu decennio circiter prius, quam S. Placidi Acta in Occidentalium notitiam pervenerunt, anno ætatis suæ quinto, ut quidem scribit Petrus diaconus apud Octavianum Cajetanum sequenti § citandus, quem tamen illorum inventorem Basnagius putat.

21 Sæculo IX Bertarius abbas Casinensis idemque martyr, fuit; meministis Placidi in carmine de Vita S. Benedicti his verbis:

Assiduam Placidus dum ferret gurgitis undam,

Obsequiis sanctis hunc tulit unda fluens.
Pergito, Maure celer, Pater illico providus inquit,

Jam trahit unda laci præcipitem Puerum.
Jussa ferens, properat super undas, atque recurrit

Erepto Puer, seu per humum gradiens. Ante Bertarium jam pridem Placidi meminerat etiam Gregorius Magnus in Vita S. Benedicti, sæculi VII initio e vivis ereptus; primum lib. II Dialog., cap. 3, ubi hæc legere est: Tunc quoque bonæ spei suas soboles Æquitius Maurum, Tertullus vero patricius Placidum tradidit: e quibus Maurus junior cum bonis polleret moribus, magistri adjutor cœpit existere, Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos. Tum cap. 3, ubi hæc habet: Quos blande consolatos dimisit, et nocte eadem cum parvo puerulo, nomine Placido, cujus superius memoriam feci, ejusdem montis rupem ascendit, ibique diutius oravit. Et rursum cap. 7, quo de Placido submersiois periculo prodigiose erepto agit. Ex quibus manifesto efficitur, falsum esse Basnagium, dum Placido, S. Benedicti discipulo, ne locum quidem inter homines reliquit, et vel ipsius nomen ad sæculum usque duodecimum omnibus ignotum fuisse; quod quidem ex paulo post dicendis uberius confirmabitur.

22 Porro nec altera, ut dixi, ratio Basnagium juvat. Sint Acta S. Placidi erroribus inquinata quantumvis enormibus; auctorem habeant quantumvis ineptum, fabulosum, recentem: ergo quidquid huic libet fingere, de homine commentitio fingit, et ne nomine quidem tenus noto. Quid istud consequentiæ? Vivisse aliquando Placidum, et sæculis XI, IX et VII notum fuisse, ex dictis liquet; neque fieri semper solet, ut, qui fabulas fingunt, commentitios homines fabularum argumentum faciant. Stephanus Aniciensis, num. 19 laudatus, calumniam timuit, ne novum orbi Martyrem obrussisse diceretur; novum,

omnino inco-
gnitum fuisse

ante sæc. XII

F

omnino inco-
gnitum fuisse